

КОМПОНЕНТИ ТА РІВНІ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми. Вимоги до сучасного фахівця технічного профілю визначаються сучасними завданнями розвитку суспільства.

Традиційні підходи до оцінювання знань, умінь і навичок фахівця, що передбачають порівняння, зіставлення зі сталими нормами, наразі є недостатніми для формування уявлень про професійну компетентність фахівця, зокрема, фахівця технічного профілю. Відбувається формування нових підходів до визначення якості підготовки спеціаліста.

Сучасному викладачеві, майстру вищого навчального закладу технічного профілю, необхідно не тільки вміти використовувати у своїй діяльності контрольні-оцінювальні методики ефективності навчального процесу, але й розуміти необхідність зміни якості діагностичної діяльності.

Аналіз попередніх досліджень. Російський науковець А. Троцька визначає такі головні рівні професійної компетентності суб'єкта професійної діяльності: навченість, професійна підготовленість, професійний досвід і професіоналізм [3].

В. Кальней, А. Моїсєєв, С. Шишов, Е. Яковлев для аналізу та інтерпретації різних аспектів професійної освіти звертаються до категорії «якість освіти». Під час аналізу різних трактувань поняття «якість освіти» стає очевидним, що цей термін розглядається з різних позицій. У науковій літературі під час розгляду процесу формування та розвитку професіоналізму використовується таке поняття, як «компетентність». Розробкою компетентнісного напрямку у професійній освіті займаються В. Байденко, Є. Зеєр, І. Зимня, Г. Ібрагімова, Л. Іванова, В. Кальней, Н. Кузьміна, А. Маркова, Ю. Татур, А. Хуторський, В. Шадриков, І. Якиманська та інші. Аналіз наукової літератури дозволив визначити діагностику навчально-професійної діяльності як складову навчально-виховного процесу, що дозволяє за допомогою аналізу й узагальнення здійснювати контроль і наступну корекцію навчально-професійної діяльності студентів.

Мета статті – виокремити й обґрунтувати компоненти та рівні професійної готовності майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю як мету та результат їхнього професійного навчання у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Професійну готовність майбутніх економістів ми розглядаємо як складне особистісне утворення, що містить у собі багато чинників.

Відповідно до кваліфікаційних характеристиками випускників ВНЗ технічного напрямку підготовки нами обґрунтовано доцільність виокремлення основних рівнів професійної готовності фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»: як високий, достатній, середній, низький. Доречно найвищим рівнем професійної готовності фахівця вважати високий – творчий рівень.

Рівень професійної діяльності – характеристика професійної діяльності за ознаками певної сукупності професійних завдань та обов'язків (робіт), що виконує працівник. У сфері праці розрізняють такі рівні професійної діяльності:

- стереотипний рівень (рівень використання) – уміння використовувати налагоджену систему (об'єкт діяльності) під час виконання конкретних завдань діяльності та знання призначення об'єкта і його основних (характерних) властивостей;
- операторський рівень – уміння готувати (налагоджувати) систему і керувати нею під час виконання конкретних завдань діяльності та знання принципу (основних особливостей) побудови і принципу дії системи на структурно-функціональному рівні;
- експлуатаційний рівень – уміння під час виконання конкретних задач діяльності тестувати й аналізувати роботу системи з метою виявлення та усунення пошкоджень і знання методів аналізу функціонування системи та методів аналізу, пошуку та усунення пошкоджень;

– технологічний рівень – уміння під час виконання конкретних завдань діяльності здійснювати розробку систем, що відповідають заданим характеристикам (властивостям), і знання методів синтезу та технологій розробки систем і способів їх моделювання;

– дослідницький рівень – уміння проводити дослідження систем із метою перевірки їх відповідності заданим властивостям, уміння вибирати з множини систему, що дозволяє найбільш ефективно вирішувати завдання діяльності, знання методики дослідження систем і методів оцінки ефективності їх застосування під час вирішення конкретних завдань діяльності.

Як свідчать наші дослідження, фахівці усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр) стереотипного, операторського та експлуатаційного рівнів професійної діяльності в сучасних умовах розвитку технологій не є конкурентноздатними на ринку праці України.

Таким чином, підготовка фахівців у вищих технічних навчальних закладах має спрямовуватись на формування саме технологічного та дослідницького рівнів професійної діяльності майбутніх фахівців.

Вважаємо доречним у сучасному контексті зіставляти рівні професійної готовності та рівні професійної діяльності майбутнього фахівця технічного профілю таким чином:

- низький – стереотипний;
- середній – операторський;
- достатній – експлуатаційний;
- високий – технологічний;
- високий – дослідницький.

Високий – дослідницький рівень професійної готовності фахівця передбачає ознаки творчої діяльності у професії.

У проведеному дослідженні ми виокремили компоненти готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності: соціально-особистісні; загальнонаукові; інструментальні; професійні.

Складові кожного компонента визначені таким чином:

I. Соціально особистісні складові професійної готовності майбутнього молодшого спеціаліста технічного профілю:

- здатність здобувати нові знання;
- розуміння і сприйняття етичних норм поведінки;
- дисциплінованість і відповідальність;
- розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя;
- екологічна грамотність;
- здатність працювати в колективі, комунікабельність;
- дотримання корпоративного стилю роботодавця;
- здатність вести конструктивний діалог.

II. Загальнонаукові складові професійної готовності майбутнього молодшого спеціаліста технічного профілю:

- здатність застосовувати знання з математики під час виконання професійних завдань;
- здатність використовувати природничо-наукові знання у професійній діяльності;
- здатність до моделювання;
- технічна грамотність;
- базові знання у відповідній галузі;
- пізнання фактів, принципів, теоретичних закономірностей, що визначають економічну політику держави.

III. Інструментальні складові професійної готовності майбутнього молодшого спеціаліста технічного профілю:

- здатність допрофесійного спілкування українською мовою;
- здатність до розуміння іноземної мови;
- володіння законодавчою базою, яка регулює господарсько-фінансову діяльність

підприємства;

- володіння основами трудового законодавства, питаннями менеджменту;
- здатність використовувати комп'ютерні технології у професійній діяльності;
- визначеність особистості величиною професійних, економічних і соціальних зв'язків з людьми.

IV. Професійні складові професійної готовності майбутнього спеціаліста технічного профілю:

– здатність аналізувати стан господарської діяльності та виявляти резерви підвищення ефективності роботи підприємства;

- здатність нормувати витрати на виготовлення продукції, виконання робіт, послуг;
- здатність вести облік витрат виробництва;
- здатність готувати статистичну звітність підприємства;
- здатність контролювати виконання планових завдань підрозділами і підприємствами в цілому;

– аналіз та оцінка поширених економічних явищ, принципів ефективного господарювання;

- здатність приймати ефективні рішення з економічних питань;
- здатність оцінити престиж практичної, економічної діяльності;
- забезпечення конкурентоспроможності в даних ринкових умовах;
- практичне вирішення виробничих ситуацій, що виникають;
- вміння приймати рішення, впроваджувати нововведення, сміливо йти на виправданий ризик, доводити виробничі завдання до остаточного вирішення, до досягнення успіху.

Діагностика рівнів професійної готовності майбутніх фахівців технічного профілю дозволяє визначити динаміку процесів і результатів професійної підготовки з метою її удосконалення.

Цілісну систему діагностики рівнів професійної готовності майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю у процесі їх професійної підготовки розглядаємо з двох позицій:

– методи педагогічної діагностики та діагностичний інструментарій навчального закладу;

- методи педагогічної діагностики та діагностичний інструментарій кожного викладача.

Основним результатом функціонування такої системи діагностики є забезпечення реальних педагогічних умов для професійно-творчого розвитку майбутнього фахівця, зокрема в технічних коледжах.

Нині виникла значна потреба у фахівцях технічного профілю, здатних творчо підійти до розв'язання будь-якої професійної проблеми: дослідити, порівняти, проаналізувати, знайти вдалий вихід із нестандартних ситуацій.

Формування дослідницьких умінь і навичок фахівця технічного профілю визначається за допомогою таких критеріїв, як творча активність особистості та технологічна готовність до досліджень, які визначаються певними компонентами та відповідними рівнями готовності до професійної діяльності.

У власному дослідженні ми виділяємо окремі складові із кожного компоненту (соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні, професійні), які є ознаками технологічного або дослідницького рівнів професійної готовності:

- готовність здобувати нові знання (A);
- готовність до моделювання (B);
- готовність до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності (C);
- здатність до аналізу нових професійних ситуацій (D);
- здатність приймати нестандартні рішення (F).

Формалізуємо виокремлені складові професійно-творчої діяльності фахівця технічного профілю та рівні готовності до професійної діяльності у вигляді матриці:

		Рівні готовності до професійної діяльності				
		низький - стереотипний	середній - операторський	достатній - експлуатаційний	високий - технологічний	творчий - дослідницький
Складові професійно-творчої діяльності	Здобуття нових знань	A ₁	A ₂	A ₃	A ₄	A ₅
	Здатність до моделювання	B ₁	B ₂	B ₃	B ₄	B ₅
	Використання КТ	C ₁	C ₂	C ₃	C ₄	C ₅
	Здатність до аналізу	D ₁	D ₂	D ₃	D ₄	D ₅
	Прийняття рішень	F ₁	F ₂	F ₃	F ₄	F ₅

У межах нашого дослідження ми ґрунтовно проаналізували характеристики студентів технічного коледжу підготовлені керівниками виробничих практик. Аналіз засвідчив відносну поверховість висновків щодо фахових знань, умінь, компетенцій майбутніх фахівців. Система наших рекомендацій стосується виокремлення в характеристиках рівнів готовності (низький, середній, достатній, високий, творчий) до професійної діяльності, зокрема за такими складовими:

- готовність здобувати нові професійні знання та уміння;
- готовність до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності;
- здатність до моделювання засобами математики;
- здатність приймати нестандартні рішення.

Результати наших досліджень дозволяють також сформулювати пропозиції щодо удосконалення змісту анкет роботодавців, які широко використовуються у Вінницькому технічному коледжі.

Висновки. Моделювання процесу активізації професійного саморозвитку фахівця у процесі його професійної підготовки визначається основними цілями:

- формування потреби у професійному саморозвитку;
- стимулювання професійного саморозвитку різними прийомами та засобами;
- активізація професійного саморозвитку засобами дослідницької діяльності та набуття досвіду інноваційної діяльності.

Література:

1. Борытко Н.М. Диагностическая деятельность педагога: учебное пособие для студентов ВНЗ ; [под ред. В.А. Слостенина, И.А. Колесниковой.] М., 2006.
2. Карпова Г.А. Методы педагогической диагностики : учебное пособие / Г.А. Карпова. – Екатеринбург, 2001.
3. Троцкая А.М. Педагогические аспекты формирования профессиональной компетентности будущего педагога [Электронный ресурс] // ТОТЭМ – портал технологического образования/ А.М. Троцкая . – 2006. – С.1-4. – Режим доступа <http://totem.edu.ru/content/view/56/30>.
4. Овсейчик Н.В. Формирование профессиональной компетентности при подготовке специалистов // Материалы всероссийской научной конференции с международным участием (17-18 февраля 2005г.) – Омск, 2005. – С.1-3.
5. Щербакова В.В. Профессиональная компетентность как результат образования / В.В. Щербакова // Среднее образование . – 2008. – №4. – С.3-10.

Розділ 4 **Робота вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації в умовах інтенсифікації навчально-виховного процесу**

У статті визначено та проаналізовано основні компоненти та рівні професійної готовності майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю. Виокремлено компоненти готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Ключові слова: *рівні професійної діяльності, компоненти готовності майбутніх фахівців, складові професійної готовності, професійний саморозвиток молодшого спеціаліста технічного профілю.*

В статье определены и проанализированы компоненты и уровни профессиональной готовности будущих младших специалистов технического профиля. Выделены компоненты готовности будущих специалистов к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: *Уровни профессиональной готовности, компоненты готовности будущих специалистов, составляющие профессиональной готовности, профессиональное саморазвитие младшего специалиста технического профиля.*

The main components and levels of the professional readiness of the future technicians are analyzed in this article. The components of their readiness for the future professional activity are distinguished.

Keywords: *the levels of the professional activity, the components of the readiness of the future specialists, the components of the professional readiness, the professional self-development of the future technician.*